

Residencia de Estudiantes Madrid

Antonio Flórez Urdapilleta en/and Francisco Javier de Luque

Residencia de Estudiantes: Calle Pinar 21-25, Madrid, Spanje/Spain
Architecten/Architects: Antonio Flórez Urdapilleta (1913-1915) en/and Francisco Javier de Luque (1915-1923); Jerónimo Junquera en/and Estanislao Pérez Pita (renovatie/ refurbishment, 1989-2001)
Opdrachtgever/Client: *Junta de Ampliación de Estudios, Ministerio de Instrucción Pública* (Raad voor de stimulering van onderwijs/ Council for the Extension of Studies, Ministerie van Onderwijs/Ministry of Public Instruction)
Eigenaar/Owner: *Consejo Superior de Investigaciones Científicas* (CSIC) (Spaanse Nationale Onderzoeksraad/ Spanish National Research Council)
Huidige gebruikers/Current users: *Fundación Residencia de Estudiantes*, CSIC
Ontwerp/Design: 1913-1914 (algemene opzet en tweeling-paviljoens/general layout and 'twin pavilions') / 1915 ('transatlantic pavilion') / 1915-1918 (vierde en vijfde paviljoen/fourth and fifth pavilions) / 1918-1923

(uitbreidingen en directeurswoning/extensions and director's house)
Oplevering/Completion: 1914 ('twin pavilions') / 1915 ('transatlantic pavilion') / 1918 (vierde en vijfde paviljoen/fourth and fifth pavilions) / 1918-1923 (uitbreidingen en directeurswoning / extensions and director's house)
Typologie/Typology: lineaire ordening van studentenlogies- gebouwen als losse paviljoens / linear *pavillonaire* layout of student dormitories
Totaal aantal kamers/Total number of rooms: 150
Vloeroppervlak per kamer/Floor area per room: 8,5-16 m²
Aantal bouwlagen/Number of floors: 3 (tweelingpaviljoens en vijfde paviljoen zijn na 1940 met één laag uitgebreid / 'twin pavilions' and fifth pavilion extended to four floors after 1940)
Gemeenschappelijke voorzieningen/Communal facilities: laboratoria, auditorium, vergaderzaal, mensa, bibliotheek, enz. / laboratories, lecture hall, meeting room, mensa, library, etc.

Bronnen/Sources: Salvador Guerrero (red./ed.), *Antonio Flórez, arquitecto (1877-1941)*, tent.cat./exh. cat. (Madrid: Residencia de Estudiantes, 2002)
Arquitectura de Madrid (tomo II) (Madrid: Fundación COAM, 2003), 165-166
 Eva Hurtado Torán, 'Del Cerro del Viento a la Colina de los Chopos', *Arquitectura*, nr. 297 (maart/March 1994), 66-74
Poesia, nr./no. 18-19 (herfst-winter/autumn-winter 1989), monografie gewijd aan de/ monographic issue devoted to the *Residencia de Estudiantes*, Madrid, 1989
 Grafische documenten afkomstig uit de archieven van de *Residencia* en de CSIC/ Graphic documents from the *Residencia* and CSIC archives

Westgevel van het Transatlantisch Paviljoen van de *Residencia de Estudiantes* in Madrid, huidige staat
 West façade of the 'transatlantic pavilion' at the *Residencia de Estudiantes* in Madrid, current state

De *Residencia de Estudiantes* is een hoogtepunt in de geschiedenis van de moderne Spaanse cultuur, niet alleen vanwege de prominenten die er woonden of er als gastdocent kwamen (Einstein en Keynes, Le Corbusier en Gropius, onder vele anderen), maar ook vanwege de architectuur van Antonio Flórez Urdapilleta.

Het project is sterk beïnvloed door het *Institución Libre de Enseñanza* (Onafhankelijk Onderwijsinstituut), een pedagogische organisatie die het negentiende-eeuwse liberalisme aanhing en een voorstander was van secularisatie. Flórez was er zelf opgeleid en vertaalde idealen over vrijheid, openheid, gezondheid en soberheid in architectonische vormen. Daarnaast liep Flórez 's *Residencia* vooruit op de dubbelzinnige ontvangst die de internationale moderne beweging in Madrid ten deel zou vallen: de invloed van de moderne beweging wordt tot op de dag van vandaag bepaald door een realistische benadering en een rationele continuïteit van traditionele technieken zoals baksteenmetselwerk.

In 1913 werd op een smalle strook land aan de noordoostkant van de stad, halverwege de helling van de *Cerro del Viento*, de zogenaamde 'windheuvel', met uitzicht op het westen, de hoofdopzet voor het complex vastgelegd. Deze locatie voorzag niet alleen in een nauw contact met de natuur, zon en frisse lucht, wat hoog op de agenda van de hygiënistische beweging stond, maar bood ook een prachtig uitzicht op de zonsopgang en het silhouet van Madrid.

Flórez stelde een open verkaveling voor met een reeks individuele, op het westen georiënteerde gebouwen: een paviljoenopzet, alom bekend van militaire en utilitaire precedents. Zijn eerste twee gebouwen, de zogenaamde tweelingpaviljoens (1913-1914) vormden een soort proto-modernistisch manifest: twee parallelle, monofunctionele, lange en smalle vleugels met een plat dak; gangen op het noorden en 24 kamers op het zuiden. Vlakbij stond een klein wachthuis. Het volgende gebouw, het laatste dat Flórez ontwierp, is het Transatlantisch Paviljoen (1915), dat geen enkel van de schematische ideeën van het functionalisme onderschreef. Het had een gemengd programma van laboratoria op de begane grond, kamers op het oosten en westen op de verdiepingen, en de symmetrische indeling toonde een meer gearticuleerde taal met traditionele vormen en ornamenten.

Tussen 1915-1918 voltooidde architect De Luque de hoofdopzet met twee gebouwen, die op de begane grond ruimte boden aan gemeenschappelijke voorzieningen (auditorium, vergaderzaal, mensa, bibliotheek, enz.) met daarbovenop gestapeld in totaal 150 kamers. Hij borduurde in vergelijking met Flórez op minder interessante wijze voort op diens compositorische en materiële combinatie van zwaar metselwerk en de tectoniek van hout. In de jaren daarop werd het complex uitgebreid, kwam er een fietsenstalling bij en bouwde De Luque in 1923 een directeurswoning in de buurt van de ingang van het complex.

Het gebouw is sinds 1936 erg achteruitgaan. Na wijzigingen aan het volume en de blokkering van het uitzicht op het westen door nieuwe gebouwen in de directe nabijheid werd de *Residencia* in 1978 op de lijst van architectonisch erfgoed geplaatst. In 1988 kreeg het zijn oorspronkelijke functie terug en sindsdien is het in opeenvolgende fasen gerestaureerd door de architecten Junquera en Perez-Pita. (smb)

The *Residencia de Estudiantes* is a milestone in the history of modern Spanish culture, not only because of its prominent residents and guest lecturers (Einstein and Keynes, Le Corbusier and Gropius among many others), but also because of its architecture, designed by Antonio Flórez Urdapilleta.

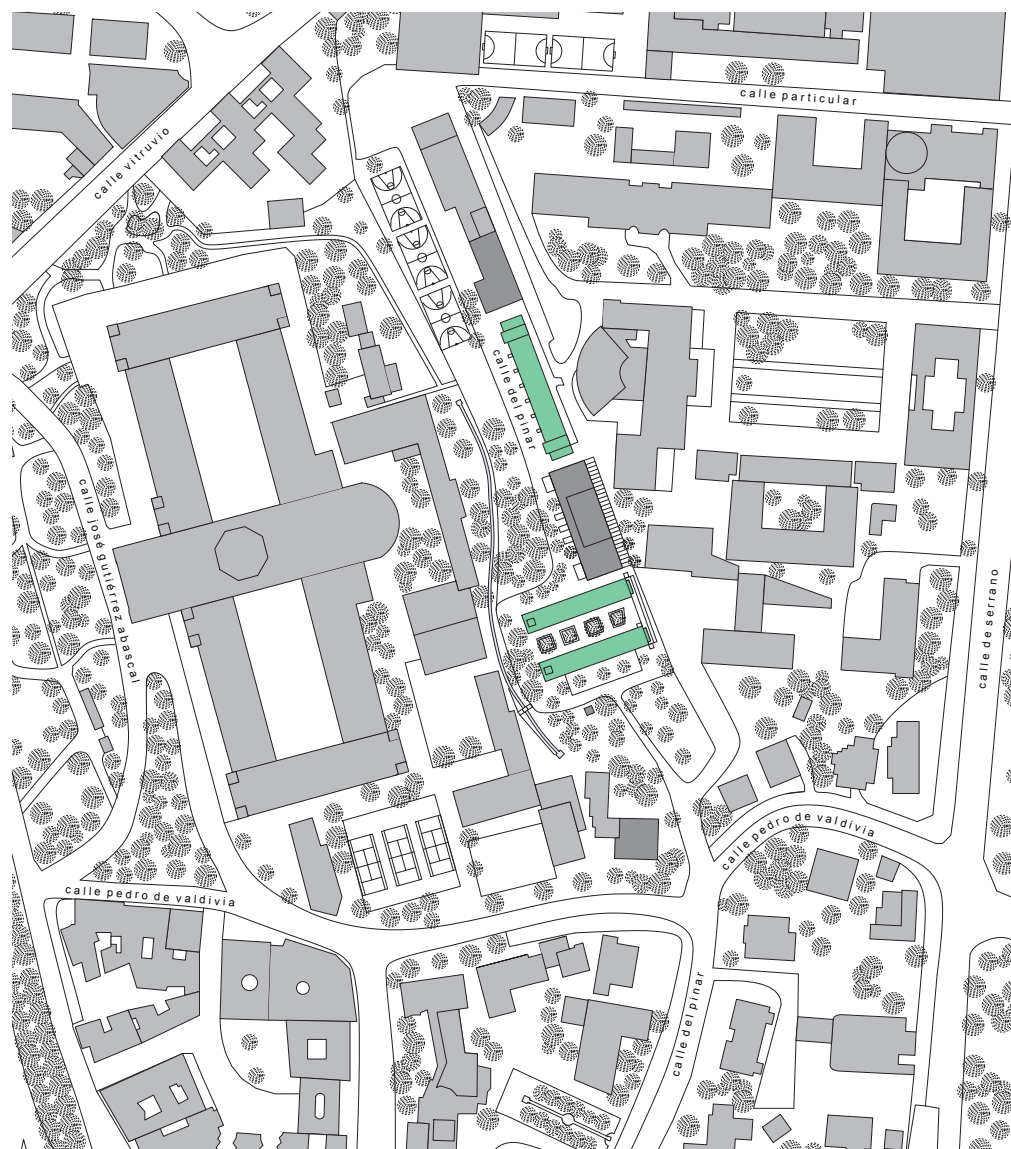
The project was deeply influenced by the *Institución Libre de Enseñanza* (Free Institute for Education), a pedagogical mission based on nineteenth-century liberalism and laicism. Flórez himself had been educated by the Institute, and translated its ideals of freedom, openness, health and austerity into architectural forms. Furthermore, Flórez's *Residencia* anticipated the ambiguous reception of international modernity in Madrid, its influence and continuity to the present, defined by a 'realist' approach and the rational rework of traditional techniques like brick masonry.

By 1913 the general plan of the complex was traced for a narrow strip of land halfway up the slope of *Cerro del Viento*, the so-called 'wind hill', facing west, in the north-east outskirts of the city. The site offered not only a close contact with nature, the air and sun demanded by the hygienist agenda, but also a splendid view of the sunset and the city skyline.

Flórez proposed an open layout of separated buildings defining a westward-looking platform, a *pavillonaire* planning with well-known military and sanitary precedents. The first two structures to be built, the so-called 'twin pavilions' (1913-1914), were a kind of proto-modernist manifesto: two parallel, monofunctional, long and narrow wings, with flat roofs, access galleries facing north and 24 rooms each facing south. A small guard house was added nearby. The next and last building designed by Flórez, the 'transatlantic pavilion' (1915), denied the schematic ideas of functionalism: it included a mixed programme of laboratories on the ground floor and rooms facing east and west on the upper floors, its symmetrical layout displaying a more articulated language with traditional forms and ornaments.

Architect De Luque completed the basic scheme between 1915 and 1918 with two more buildings that combined common facilities on the ground floor (lecture hall, meeting room, mensa, library, etcetera) with stacked rooms achieving a total of 150. He continued in a less interesting tone Flórez's compositional and material pattern, based on the rational combination of heavy brick masonry and the tectonics of wood. The complex was extended in the following years, including a bicycle shed and the construction of the director's house in 1923 near the site's entrance, also by De Luque.

After a long decay since 1936, including volumetric alterations and the blocking of the westwards view by new neighbouring buildings, the *Residencia* was declared an architectural monument in 1978, recovered its original function in 1988, and has been restored in several stages by architects Junquera and Pérez-Pita since 1989. (smb)

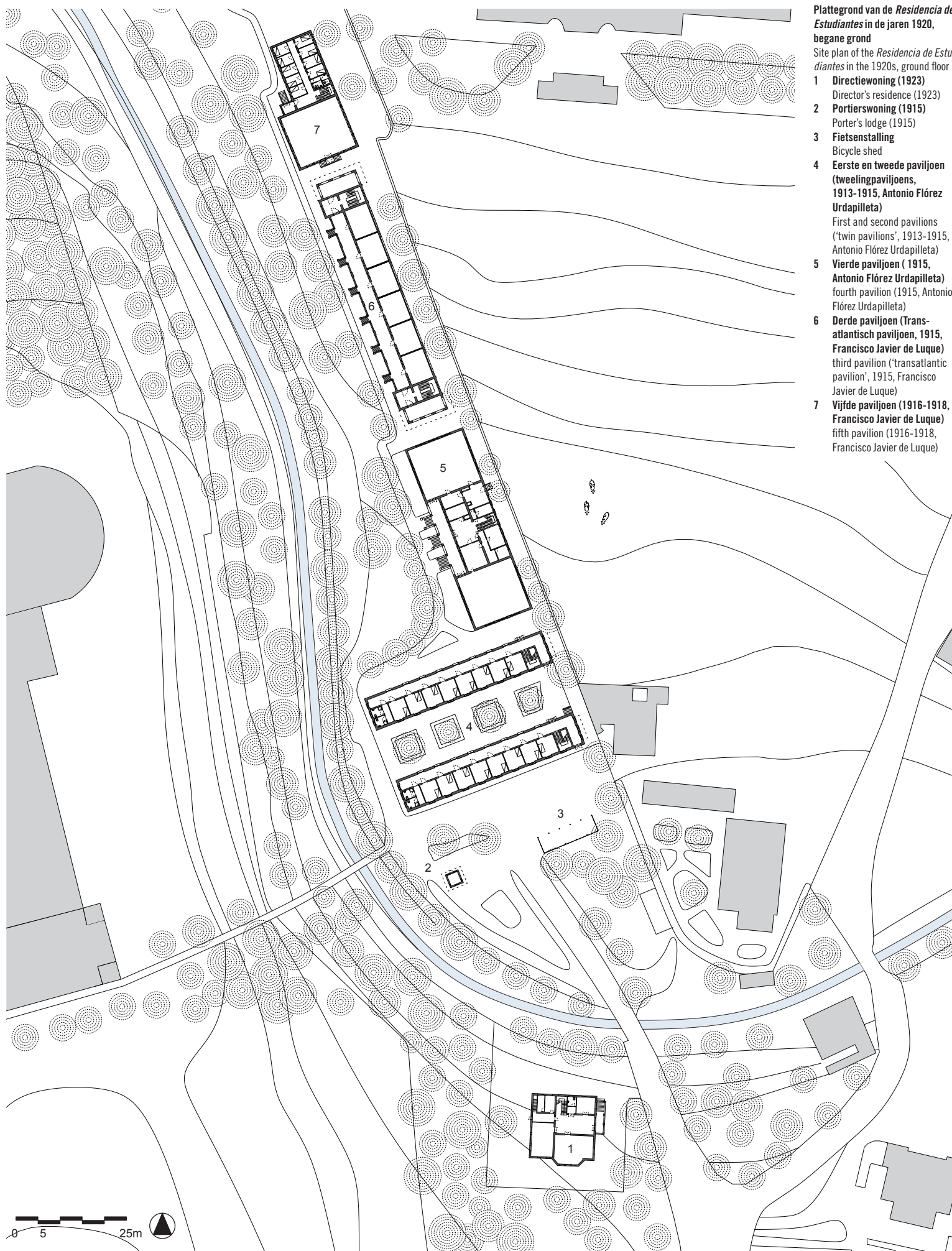
Westgevels van de drie paviljoens ontworpen door Flórez voor de *Residencia de Estudiantes* in 1915
West front of the three pavilions designed by Flórez for the *Residencia de Estudiantes* in 1915

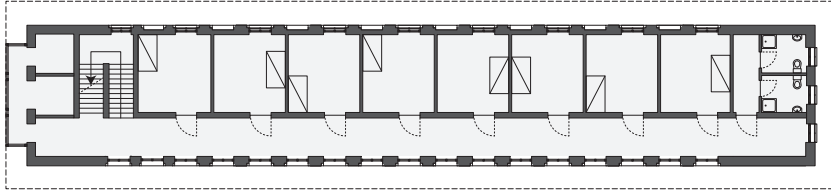
Plattegrond van de *Residencia de Estudiantes* in de jaren 1920, begane grond

Site plan of the *Residencia de Estudiantes* in the 1920s, ground floor

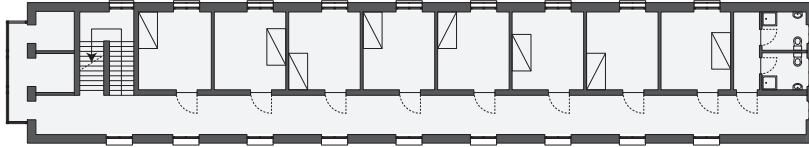
- 1 Directiewoning (1923)**
Director's residence (1923)
- 2 Portierswoning (1915)**
Porter's lodge (1915)
- 3 Fietsenstalling**
Bicycle shed
- 4 Eerste en tweede paviljoen (tweelingpaviljoens, 1913-1915, Antonio Flórez Urdapilleta)**
First and second pavilions ('twin pavilions', 1913-1915, Antonio Flórez Urdapilleta)
- 5 Vierde paviljoen (1915, Antonio Flórez Urdapilleta)**
fourth pavilion (1915, Antonio Flórez Urdapilleta)
- 6 Derde paviljoen (Transatlantisch paviljoen, 1915, Francisco Javier de Luque)**
third pavilion ('transatlantic pavilion', 1915, Francisco Javier de Luque)
- 7 Vijfde paviljoen (1916-1918, Francisco Javier de Luque)**
fifth pavilion (1916-1918, Francisco Javier de Luque)

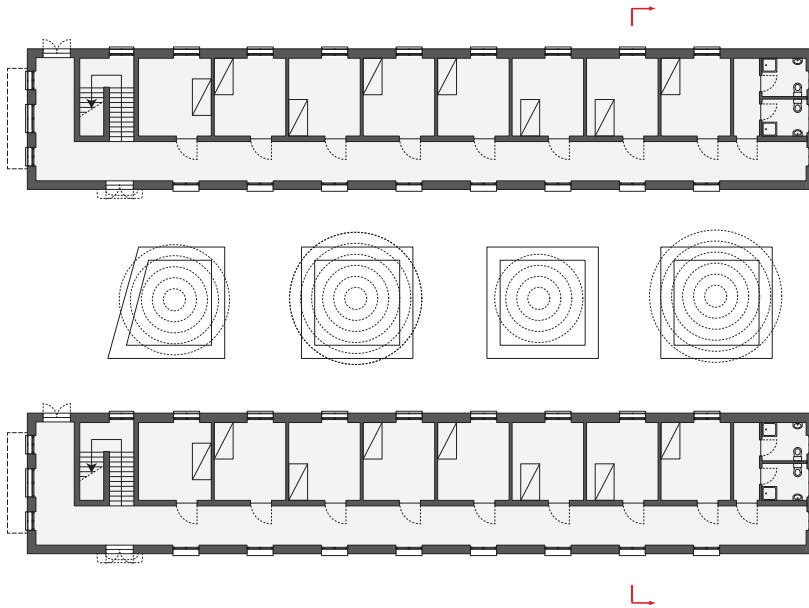
Tweede verdieping
Second floor

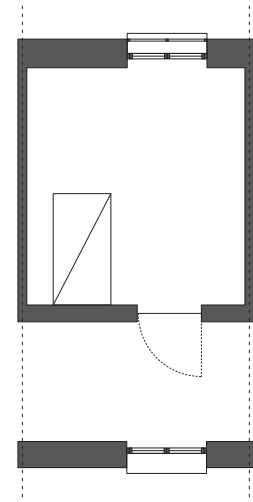
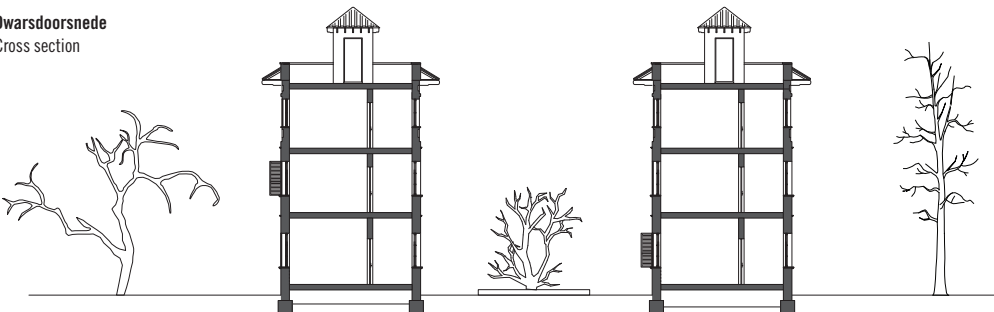
Eerste verdieping
First floor

Begane grond
Ground floor

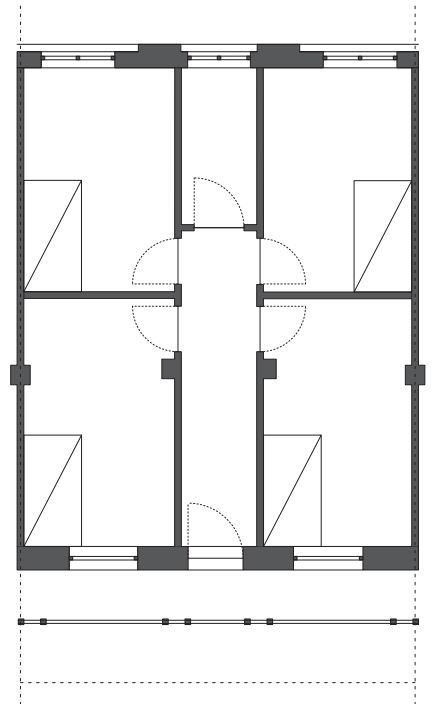

Dwarsdoorsnede
Cross section

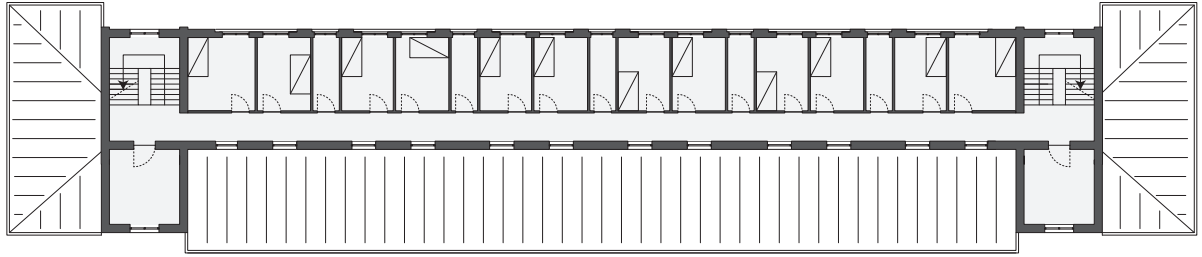

Kamer, Transatlantisch Paviljoen
Room, 'transatlantic pavilion'

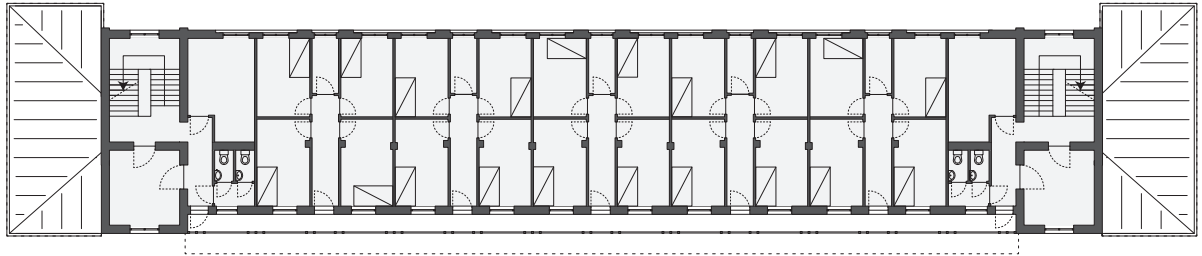
Cluster van vier kamers,
tweelingpaviljoens
Cluster of four rooms, 'twin pavilions'

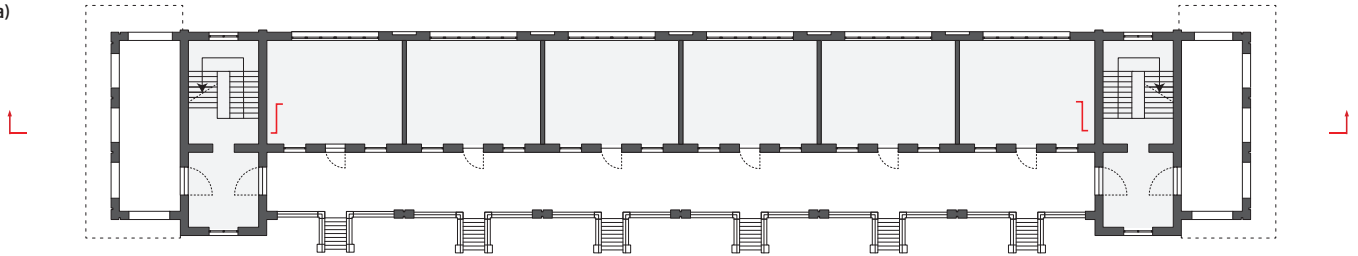
**Tweede verdieping (kamers
eenzijdig aan gang ontsloten)**
Second floor (rooms served by
corridor on one side)

**Eerste verdieping (vijf clusters
van vier kamers aan galerij
ontsloten)**
First floor (five clusters of four
rooms served by gallery)

Begane grond (laboratoria)
Ground floor (laboratories)

Dwarsdoorsnede
Cross section

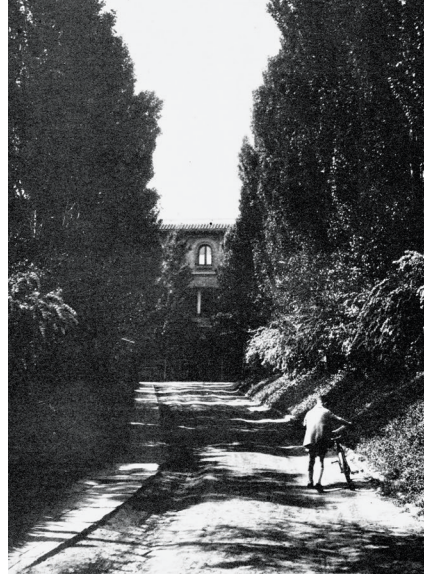

RESIDENCIA DE ESTUDIANTES MADRID, PINAR 17

Centraal en Transatlantisch Paviljoen gezien vanuit een raam van de tweelingpaviljoens op een ansichtkaart uit de jaren 1920 'Central' and 'transatlantic' pavilions seen from a window of the 'twin pavilions' in a 1920s postcard

Entree van de *Residencia de Estudiantes* (Pinar straat) op een ansichtkaart uit de jaren 1920 en nu
Access to the *Residencia de Estudiantes* (Pinar street) in a 1920s postcard and today

Westgevel van de vijf oorspronkelijke gebouwen van de *Residencia de Estudiantes* in Madrid, gezien vanuit het noorden, in de jaren 1920
West front of the five original buildings of the *Residencia de Estudiantes* in Madrid, seen from the north in the 1920s

Huidige staat van de tweelingpaviljoens gezien vanuit het noordwesten (de bovenste verdieping is toegevoegd in de jaren 1940)

Current state of the 'twin pavilions' seen from the north-west (the upper floor was added in the 1940s)

Reconstructie uit 2010 van een kamer in de tweelingpaviljoens
2010 recreation of a room in the 'twin pavilions'

Open ruimte tussen de tweelingpaviljoens: de zogenaamde oleandertuin, ontworpen door Juan Ramón Jiménez

Open space between the 'twin pavilions': the so-called 'oleander garden' designed by Juan Ramón Jiménez